

ODNOS OBRAZOVNIH INSTITUCIJA U OKVIRU OBRAZOVNOG SISTEMA IZ

Muhamed SALKIĆ

Kada sam od organizatora ovog kolokvija bio pozvan da podnesem saopćenje o temi *Odnos obrazovnih institucija u okviru obrazovnog sistema Islamske zajednice*, učinilo mi se da je ova tema isuviše jednostavna i da se može elaborirati kroz jedan kratak osvrt koji bi obuhvatio suštinske naznake same teme. Međutim, prilikom konsultacija koje smo imali kao referenti kolokvija uočio sam, a naročito na bazi saznanja o nekim egzaktnim pokazateljima do kojih su došli neki referenti kroz provedena istraživanja, da bi ovo saopćenje trebalo biti neka vrsta sinteze izložene materije većine drugih saopćenja. Ovo tim prije što se zapravo na rezultatima argumentirane analize međusobnih odnosa pojedinih obrazovnih institucija, njihovog odnosa sa organima IZ, kao i njihovog statusa u općem obrazovnom sistemu države, te sagledavanju njihovog pravnog, ekonomskog, nastavnonaučnog položaja i drugih relevantnih pitanja, dovedenih u korelaciju sa njihovim objektivnim postojećim rezultatima mogu pokrenuti mehanizmi koji bi pomogli da obrazovni sistem IZ programski odgovori postavljenim izazovima savremenog islamskog odgoja i obrazovanja islamskog kadra.

Kao polazište u mome saopćenju uzet ću ustavnu definiciju IZ-e i njene ustavne zadatosti u oblasti odgoja i obrazovanja, mada će se u ovom

radu pojam IZ više koristiti kao oznaka za njene organe, a manje kao oznaka za zajednicu muslimana. Prema ustavnoj definiciji "Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini je jedna i jedinstvena zajednica muslimana u BiH, Bošnjaka izvan domovine i drugih muslimana koji je prihvataju kao svoju. Mešihati IZ-e u Sandžaku, Hrvatskoj i Sloveniji sastavni su dio IZ-e u BiH. U polaznim ustavnim načelima propisuje se obaveza IZ-e da brine o islamskom odgoju i obrazovanju svojih pripadnika."

Kako vidimo iz ustavne definicije, Islamsku zajednicu u BiH karakteriziraju dvije stvari, i to njena jednoća i njeno jedinstvo. Stoga se neminovno nameće i zaključak da obrazovni sistem, kao i djelovanje svih drugih ustanova i organa IZ-e mogu biti uspješni samo u okviru jedinstvenog sistema IZ-e, pa prema tome i provođenje ustavne obaveze u pogledu odgoja i obrazovanja za IZ-u podrazumijeva sistemski razvoj i unapređenje odgojno-obrazovnih institucija. Ovo tim prije što se uspješan odgoj i obrazovanje drugih ne može provoditi bez sistemskog i uspješnog obrazovanja i odgajanja učitelja i odgajatelja. Poznato je da je do agresije na Bosnu i Hercegovinu, u okviru IZ BiH, postojala samo jedna srednjoškolska obrazovna institucija, Gazi Husrev-begova medresa, te jedna visoka islamska škola, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu. U vremenu komunističke vlasti koja je promicala

ateističko poimanje života i tako reducirala vjerske slobode samo na intimno osjećanje vjere, skućeno unutar kućnih ili džamijskih zidova, i nije se tako drastično osjećala potreba za otvaranjem novih medresa u BiH. Međutim, nakon pada komunizma i uspostave građanskih prava i sloboda, te prodorom vjere u javne sfere života: u škole, Armiju, sredstva informisanja i druga područja, naglo je poraslo interesovanje za vjerom. Sistemom spojenih posuda povećan je interes i za islamskim odgojem i obrazovanjem. Ubrzano je krenuo proces otvaranja novih islamskih škola.

Obnavljanju rada ranije zatvorenih medresa pa i osnivanju novih, sve je pogodovalo u tom trenutku: i pozitivno zakonodavstvo i povoljna društveno-politička klima i naklonost organa Islamske zajednice.

Ako analiziramo pozitivne zakone države koji su činili pravni osnov za otvaranje islamskih škola i akademija u Bosni i Hercegovini u to vrijeme, primijetiti ćemo u tom segmentu postojanje različitih zakonodavstava. Tu prije svega mislimo na Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica koji čini relikv pravnog sistema bivše SFRJ, a koji je i u trenutku osnivanja, odnosno obnavljanja rada medresa u BiH bio nezaobilazan, budući da je jedino njime bio propisan pravni osnov djelovanja vjerskih zajednica u BiH. Stoga ćemo u svakom rješenju o osnivanju islamskih škola naići na pozivanje na ovaj Zakon, mada je on i po svome sadržaju i po svome karakteru umnogome bio depasiran pa i protuustavan. Međutim odredba ovog Zakona po kojoj vjerske zajednice mogu osnivati samo vjerske škole za spremanje vjerskih službenika i domove za smještaj tih učenika, mada je, kako vidimo, limitirajuća, dobro je poslužila u datom trenutku. Drugi, u to vrijeme također značajan zakonski akt za osnivanje islamskih škola bila je Uredba sa zakonskom snagom o ustanovama, donesena od Predsjedništva R BiH 03.juna 1992. godine. Ovom Uredbom je omogućeno da i vjerske zajednice samostalno ili sa drugim pravnim ili fizičkim licem mogu osnivati javne ustanove pod uvjetom da nadležna skupština ocijeni da za njihovo osnivanje postoji javni interes. Pod ustanovama u smislu ove uredbe smatrale su se ustanove za obavljanje djelatnosti obrazovanja, nauke, kulture i slično. Budući da je, kako vidimo, bio otvoren

zakonski put za osnivanje, odnosno obnavljanje rada medresa u BiH, s obzirom na povoljan društveno-politički ambijent sve druge pretpostavke bilo je lakše ostvariti. U fazi najžešće agresije na BiH i izolacije pojedinih regija mjesni i okružni organi IZ-e, to jest tadašnji odbori i muftijstva, sa zadivljujućom energijom su, u saradnji sa nadležnim državnim organima koji su bili veoma naklonjeni ideji za obnovu rada medresa, obavljali sve potrebne predradnje u poslu obnove rada medresa, pa je najvišim organima IZ-e, Obnoviteljskom saboru i Naibskom vijeću, a kasnije Rijasetu, kao ovlaštenim organima IZ-e za pripremanje i donošenje odluka iz ove oblasti, ostalo samo da o tome formalno odluče. Ovdje se doista može govoriti o formalnosti jer su odluke Obnoviteljskog sabora kao nadležnog organa za osnivanje ovih škola donesene, a da nije ni u jednom slučaju vođena meritorna rasprava o opravdanosti osnivanja neke medrese, načinu njenog finansiranja, kao ni o drugim pitanjima koja je u ovako važnim projektima nužno elaborirati u procesu istraživanja, planiranja i pripremanja kao nužnih faza koje prethode realizaciji ovakvih projekata. Može se stoga kazati da je današnji sistem obrazovanja u Islamskoj zajednici, ako o sistemu u ovom slučaju možemo uopće govoriti, nastao potpuno stihijski i da je generiran dugo godina prigušivanom energijom, oslobođenom prodorom demokratskih građanskih prava i sloboda na području BiH.

Ako danas promatramo pravni status, u posljednje vrijeme osnovanih islamskih obrazovnih institucija u okvirima IZ-e sa stanovišta pozitivnih propisa države, bar što se tiče Bosne i Hercegovine, može se konstatirati da su to javne ustanove za obavljanje javne službe, što opet podrazumijeva obavljanje djelatnosti koja je u javnom interesu države BiH. Status javnosti legalizira im postupak i rješenje nadležne skupštine kojim se utvrđuje postojanje javnog interesa. Sa stanovišta IZ-e islamske obrazovne ustanove su škole koje svojim polaznicima, u duhu islamskih propisa, daju odgoj, islamsko i opće obrazovanje i spremaju ih za poslove imama, hatiba, muallima i druga njima ravna vjerska zvanja kao i za nastavak školovanja na odgovarajućim obrazovnim ustanovama. Kako vidimo vjerske zajednice su legalni osnivači javnih ustanova u oblasti obrazovanja, nauke, kulture,

socijalne sigurnosti i drugih djelatnosti utvrđenih zakonom, što se, dakle, ne ograničava samo na vjerske škole, ali pošto je obrazovni sistem u IZ-i tema našeg kolokvija, mi ćemo se na tome zadržati. Slijedom utvrđivanja javnog interesa za osnivanje vjerskih škola prije njihovog obnavljanja, odnosno otvaranja, što podrazumijeva nužan preduvjet za njihovo uspostavljanje, islamske škole dobijaju status javnosti što ih opet svrstava u kategoriju društveno korisnih aktivnosti i omogućuje im pored javnog priznanja i formalno pravnu verifikaciju u okvirima obrazovnog sistema države uopće. Ovo ima i svoje dalje implikacije koje se protežu u sferu finansiranja društveno korisnih djelatnosti od strane države, pa bi bilo sasvim logično da država i finansira vjerske škole tim prije što je, kako vidimo, i sama preko svojih organa utvrdila društvenu opravdanost njihovog rada i svrstala ih u kategoriju javnih ustanova koje obavljaju djelatnost od interesa za državu BiH. Pa kada je postojanje ovih škola javni interes, onda je logično da su ove škole nužne i da ih, kojim slučajem, ne osnivaju vjerske zajednice, morala bi ih osnivati država.

Iz svega naprijed iznesenog proizlazi da IZ u BiH danas u okvirima svog obrazovnog sistema ima osam srednjih škola - medresa, dvije pedagoške akademije i jedan islamski fakultet te jedno odjeljenje IPA pri PA u Mostaru. Postavlja se pitanje kakav je odnos organa IZ-e naspram navedenih obrazovnih institucija, kakav je odnos tih obrazovnih institucija međusobno i kakav je njihov odnos prema organima IZ-e. Ovo pitanje ima svoju težinu tim više što je, kako smo naprijed vidjeli, obnavljanje rada medresa kao i osnivanje novih bilo dosta stihijno, nošeno uglavnom entuzijazmom pojedinaca, a ne sistematskim analizama potreba i uvjeta za rad ovih škola. Na osnovu saznanja stečenih na bazi objektivnih pokazatelja o tome koliko je doista IZ imala kontrole nad novoosnovanim školama, i to ne samo u fazi njihovog osnivanja, nego i u fazi nastavnog procesa i finansiranja njihovog rada, kao i na bazi pokazatelja o tome gdje su svršenci medresa otišli i šta rade danas nakon nekoliko godina od njihovog završetka školovanja u medresi, nameće se potreba za sveobuhvatnom analizom obrazovnog sistema u cilju utvrđivanja ne samo njihovog kapaciteta nego i perspektive i kvaliteta.

Budući da je FIN u Sarajevu jedina visokoškolska ustanova IZ-e, čijem su osnivanju u okvirima

nekadašnje IZ-e u bivšoj SFRJ prethodile višegodišnje pripreme, jer je FIN u to vrijeme bio jedina visokoobrazovna islamska ustanova na Balkanu, to ćemo ponajprije sagledati položaj ove obrazovne institucije u IZ-i. Po svojoj statutarnoj definiciji FIN je odgojno-obrazovna i nastavno-naučna ustanova IZ-e u BiH. Za FIN možemo kazati da je to autonomna odgojno-obrazovna i nastavno-naučna ustanova, rekli bismo u svakom pogledu. Sa stanovišta visokoškolskog obrazovnog sistema u BiH, FIN je potpuno samostalan. Nije članica, a ni pridružena članica Univerziteta. U budžetskom pogledu potpuno je finansiran sredstvima IZ-e i danas je jedina obrazovna institucija u IZ-i kojoj se kompletna budžetska sredstva osiguravaju bez ičijeg participiranja izvan IZ-e. U okvirima IZ-e FIN uživa potpunu akademsku autonomiju koju provodi u skladu sa važećim pravilima FIN. Ingerencije Rijasetu IZ-e u odnosu na FIN formalno-pravno se iscrpljuju kroz imenovanje Upravnog odbora i davanja saglasnosti na pravila FIN-a, a ingerencije Reisu-l-uleme davanjem saglasnosti na izbor dekana i izdavanjem murasele profesorima vjerskih nauka. Ako vrijeme djelovanja FIN-a od njegovog osnivanja 1977. godine, dovedemo u korelaciju sa budžetom FIN-a, koji iznosi u prosjeku oko 500.000,00 KM godišnje (u 2000. godini budžetski rashodi FIN-a su bili 710.000,00 KM, a u 1999. godini 604.924,00 KM, bez investicija koje su išle na teret Rijasetu i bez troškova postdiplomskih studija) te pritom uzmemo u obzir da je na FIN-u od njegovog osnivanja do konca 2000. godine, diplomiralo 173 studenta, što čini u prosjeku sedam studenata godišnje, dolazimo do podatka da Islamsku zajednicu jedan diplomirani student FIN-a košta oko 69.000,00 KM.

Islamska pedagoška akademija u Zenici osnovana je odlukom Sabora IZ-e u BiH od 28.08.1993. godine. Pri tome uočavamo da je spomenuti Sabor u vrijeme donošenja ove odluke bio organ bivše IZ-e u SFRJ, jer je, kako je već poznato, 28.aprila 1993. godine održana sjednica Obnoviteljskog sabora IZ-e u R BiH, na kojoj je usvojena Ustavna odluka, izabrani novi organi IZ-e i ugašen mandat organima IZ-e u SFRJ na području BiH. Koliko su doista odluke nadležnih organa IZ-e za osnivanje islamskih škola u to vrijeme bile samo formalne, najbolje govori ovaj primjer gdje je praktično nenadležan, pa čak i

nepostojeći organ IZ-e, donio odluku o osnivanju IPA u Zenici, na osnovu koje je ova škola osnovana i registrovana kod nadležnog suda. Bilo kako bilo, IPA u Zenici je počela sa radom početkom decembra mjeseca 1993. godine.

Federalno ministarstvo nauke, kulture i sporta verificiralo je njen rad svojim rješenjem od 03.01. 1995. godine i omogućilo da IPA u Zenici u okviru nastavno-naučnog procesa u trajanju od dvije godine obrazuje studente za zvanje nastavnika islamske vjeronauke. Treba istaknuti da je IPA u Zenici, poslije njenog osnivanja, nastavila sa radom u uvjetima u kojima je sama osiguravala sredstva za egzistiranje koristeći pri tome raspoložene islamskih humanitarnih organizacija. Organi IZ-e, koji su se u periodu agresije i sami suočavali sa ogromnim teškoćama u radu kako zbog prekinutih komunikacija tako i zbog opstrukcija ostataka organa bivše IZ-e u SFRJ, nisu se posebno ni zanimali za rad IPA u Zenici, ostavljajući mogućnost da ona djeluje uglavnom sa vlastitim kadrovima i materijalnim pretpostavkama koje je sama osiguravala. U to vrijeme djelovanje IPA u odnosu na IZ-u kao sistem doimalo se kao potpuno samostalno, mada je i u to vrijeme IPA imala dobru saradnju i podršku tadašnjeg zeničkog muftije, koji je bio i član Rijaseta. Konsolidacijom IZ-e u BiH kod njenih najviših organa sve je više sazrijevala svijest o potrebi da se IPA integriira u obrazovni sistem IZ-e, ali je također i kod upravnih i rukovodnih struktura kao i profesora IPA došlo do iste spoznaje. Budući da i IPA u Zenici uživa potpunu nastavno-naučnu autonomiju, a mogli bismo kazati i budžetsku autonomiju, jer sredstva svoga budžeta namiču dijelom iz ZD kantona a dijelom iz drugih izvora, jer Rijaset u posljednje vrijeme ne učestvuje nikakvim dotacijama u budžetu IPA, odnos između Rijaset i IPA u Zenici svodi se samo na imenovanje organa upravljanja i rukovođenja. Ako pak budžetska sredstva IPA u Zenici koja je ova akademija realizirala i utrošila u periodu od 1994. godine do 31. 12. 2000. godine a koja ukupno iznose 1.660.644 KM stavimo u omjer sa brojem diplomiranih studenata u navedenom periodu, a on iznosi 164, onda dobijemo da cijena školovanja na IPA u Zenici iznosi oko 10.300 KM po jednom diplomiranom studentu.

Islamska pedagoška akademija u Bihaću osnovana je Odlukom Sabora od 25. 12. 1995.

godine. Sa radom je počela u školskoj 1996./97. godini. Mada je osnivanje ove akademije prošlo formalno pravnu proceduru unutar organa IZ-e, pri čemu je glavni ton svemu davalo bihačko muftijstvo i ova akademija osnovana je više oslanjanjem na snage izvan IZ-e. Možemo kazati da je u ovoj školi i danas takva situacija, bar što se tiče njenog finansiranja, jer organi IZ-e od njenog osnivanja do danas nisu ničim učestvovali u njenom finansiranju. Budžet IPA u Bihaću iznosi oko 125.000,00 KM godišnje. Za 4 godine njenog rada pedagoški studij su okončala 54 studenta, što u prosjeku čini 11 studenata godišnje. Ako četverogodišnji budžet IPA u Bihaću, koji iznosi 1.000.000 KM, stavimo u omjer sa brojem diplomiranih studenata, prostom računskom metodom dolazimo do podatka da na IPA u Bihaću dvogodišnje školovanje jednog svršenika košta oko 11.500,00 KM.

Ako analiziramo odnose IPA u Zenici i Bihaću naspram drugih obrazovnih institucija u IZ-i, možemo primijetiti da su ove akademije u odnosu na FIN potpuno izolirane, a u odnosu na medrese, oslonjene su samo utoliko što se neki svršenci medresa uz kandidate i iz drugih srednjih škola upisuju na ove akademije, tako da ni ovu vezu ne možemo smatrati nikakvom posebnosti.

U sistemu obrazovanja u IZ-i koji pripada srednjem školskom obrazovanju imamo osam medresa, i to šest u BiH, jednu u Hrvatskoj i jednu u Sandžaku. Sve medrese u IZ-i izuzev Gazi Husrevbegove medrese nastale su u periodu od 1992.-1995. godine. S obzirom na ovu činjenicu, vidimo da se otvaranje medresa podudara sa vremenom trajanja agresije na BiH. Mada najviši organi IZ-e u BiH nisu na svojim sjednicama nikada provodili argumentiranu raspravu na temu osnivanja ni jedne od osnovanih medresa u BiH, oni su rukovođeni stihijskim narastanjem svijesti muslimana o pripadnosti islamu, u toku agresije više instinktivno svojim odlukama o osnivanju medresa ukazivali povjerenje mladim i poduzetnim islamskim entuzijastima da se iskažu na ovom planu. Tako su, u periodu od 1992. do 1995. godine, svoj rad obnovile ili su novoosnovane sljedeće medrese:

- Medresa "Osman-ef. Redžović" u Gračanici, obnovljena je Odlukom Naibskog vijeća od

22.09.1993. godine, upisana je u sudski registar 09.03.1994. godine, a sa radom je počela u školskoj 1992./93. godini.;

- Behram-begova Medresa u Tuzli, obnovljena je preporukom Naibskog vijeća od 31.07.1993. godine, koja je potvrđena Odlukom Obnoviteljskog sabora od 10.03.1995. godine, a rješenje za rad dobila je od Sekretarijata za društvene djelatnosti i radne odnose Okruga Tuzla, 21.06.1993. godine. U sudski registar upisana je 09.06.1995. godine. Počela je sa radom 06.10.1993. godine;

- Elči Ibrahim-pašina medresa u Travniku, obnovljena je Odlukom Naibskog vijeća od 17.09.1993. godine, upisana u sudski registar 28.10.1994. godine, a sa radom počela u oktobru 1994. godine;

- Karadoz-begova medresa u Mostaru obnovljena je Odlukom Sabora Islamske zajednice od 29.08.1995. godine. U sudski registar upisana je 17.12.1997. godine, a sa radom je počela u jesen 1995. godine;

- Medresa Džemaludin Čaušević u Cazinu osnovana je Odlukom Obnoviteljskog sabora 15. 08. 1995. godine, sa radom je počela školske 1993/94. godine a u sudski registar upisana je 03.03. 1999. godine;

- Isa-begova medresa u Novom Pazaru svoj rad obnovila je tako što je u školskoj 1991/92., započela kao odjeljenje Alaudin medrese iz Prištine da bi 1994. godine proglasila obnavljanje svoga rada i od tada djeluje kao samostalna medresa;

- Medresa "Dr. Ahmed Smajlović" u Zagrebu, obnovljena je Odlukom Sabora Islamske zajednice za Hrvatsku i sa radom je počela u jesen 1993. godine.

Povjerenje koje su najviši organi davali nosiocima aktivnosti kod osnivanja medresa sve je više obavezivalo ove nosioce, a u neku ruku amnestiralo organe IZ-e za sudbinu novoosnovanih medresa. Uglavnom se išlo na princip osnuj pa neka živi ako može. Zahvaljujući velikom razumijevanju lokalnih organa vlasti u kojima su bili ljudi naklonjeni islamu i bošnjačkoj stvari, obnovljene i novoosnovane medrese na području BiH dobijale su podršku lokalnih vlasti i humanitarnih organizacija islamskih zemalja i tako su ne samo preživjele, nego su neke od njih dobile i veoma autoritativno mjesto. Što se pak tiče medrese "Dr. Ahmed Smajlović" u

Zagrebu i Alaudin medrese u Novom Pazaru, za obje ove medrese od njihovog pokretanja brinuli su organi IZ-e u Hrvatskoj i u Sandžaku, a njihov rad finansiran je iz sredstava zekata i sadakatu-fitra ukupljenih na tim područjima. Rijaset je iz sredstava "Bejtu-l-mala", i to uglavnom iz iznosa koji bi preostajao preko budžeta FIN i GHM, materijalno pomagao rad medresa u BiH ali u odnosu na njihove ukupne materijalne troškove i potrebe to je bilo simbolično. Danas je svaka od formiranih medresa u BiH prepoznatljiva u svome kantonu jer su i osnivanje nekako regionalno.

Nekada je GHM bila ne samo islamska škola nego i simbol jedinstva uleme u cijeloj IZ-i. Svi učenici medrese su se međusobno poznavali kroz više generacija bez obzira odakle dolazili. To poznanstvo i prijateljstvo se kasnije pronosilo i kroz imamsko službovanje. Svršenici GHM su održavali u medresi stečena prijateljstva bez obzira gdje su se poslije medrese angažirali. Formiranjem regionalnih medresa po principu kantonalnih područja navijestilo je i stanovitu opasnost od izolacije i zatvaranja regija u svoje atare što bi se neminovno negativno odrazilo i na međusobnu solidarnost, jedinstvo i razumijevanje islamskih kadrova u okvirima IZ-e. Iako se može kazati da je Rijaset ulagao stanovite napore da se obrazovni sistem IZ-e u srednjoškolskom segmentu što više povezuje kroz jedinstvene statute škola, nastavno-naučne programe, zajedničke radne sastanke direktora, susrete maturanata, i slično ipak se pomalo osjeća vjetar regionalnog zatvaranja.

Iz prethodnih izlaganja vidjeli smo koliki je proizvodni kadrovski potencijal sistema obrazovanja u IZ-i. Evidentno je da bi svršenici medresa, ako bi bili usmjereni isključivo na angažovanje u službu IZ-e, za nekoliko godina mogli potpuno pokriti svu kadrovsku mrežu. Ovdje sada imamo pred sobom naoko dvije nepomirljive krajnosti. Jedna se ogleda u sistemu obrazovnih ustanova IZ-e a druga u kadrovskim potrebama IZ-e. Ovaj problem se oštrije nameće već iz same spoznaje da Rijaset, odnosno najviši organi IZ-e, ne drže u svojim rukama obrazovne institucije u IZ-e, s jedne strane, a s druge strane ne drže ni situaciju oko kadra potrebnog IZ-i. Danas IZ ne može garantirati ni jednom svršenicu medrese, IPA ili FIN-a da će dobiti odgovarajuće zaposlenje u IZ-i. Zašto? Zato što još uvijek IZ nema planskih

mehanizama za upošljavanje kadra, pa je na djelu stihijsko upošljavanje, naročito imama o čijem prijemu u službu odlučuju ili džematlije ili nadležni međžlisi. Osim toga, broj imamskih radnih mjesta je ograničen a radni vijek traje 30 do 40 godina. Sada se postavlja pitanje šta je svrha postojanja 8 medresa. Da li je to školovanje najboljeg kadra za imamsko-muallimski i vjeroučiteljski poziv ili pripremanje islamski obrazovanih Bošnjaka za neka druga akademska zvanja. Smatram da je primarna zadaća obrazovnog sistema Islamske zajednice da IZ dobije najkvalitetniji kadar u službi imama, hatiba, muallima, muderrisa, vjeroučitelja i drugog kadra potrebnog IZ-i. Naime, ako je jedan perspektivan svršenic medrese postao ugledan arhitekta, a drugi prosječni svršenic postao prosječan imam, to se ne može nazvati uspjehom obrazovnog sistema IZ-e, jer je logično očekivati da se kao uspješan arhitekt pojavi i svršenic gimnazije ili tehničke škole, dok je teško očekivati da svršenic gimnazije postane uspješan imam ili vjeroučitelj. Smatramo da bi politiku Islamske zajednice u oblasti obrazovnog sistema trebalo podesiti tako da se u narednom periodu u obrazovnom sistemu uradi sljedeće:

- da se utvrde smjernice kadrovske politike i definiraju njeni okviri sa jasnim opredjeljenjem da se beskompromisno krene ka realizaciji zamisli da IZ zbog svega onoga što u kadar ulaže dobije u svoju službu najkvalitetniji kadar;

- da se pri Islamskoj zajednici formira kadrovska služba, makar to u početku bio i samo jedan

čovjek koji bi vodio evidenciju sveg kadra u IZ-i, svih učenika i svih studenata na dodiplomskim i postdiplomskim studijama. Ova služba tijesno bi saradivala sa obrazovnim institucijama, ali i sa učenicima i studentima. Pratila bi školovanje svih učenika, njihove sklonosti za pojedine oblasti, davala prijedloge za njihovo profesionalno usmjeravanje u skladu sa planskim potrebama IZ-e, predlagala stipendiranje, kontaktirala sa njihovim roditeljima i imala bazu podataka o svakom učeniku i studentu. Svako, ova služba morala bi imati evidenciju i o studentima u inozemstvu, svršenicima medrese upisanim na razne islamske fakultete u svijetu, pri čemu bi bilo poželjno da sa njima održava i povremene kontakte, prati njihove uspjehe i probleme;

- da se uradi kategorizacija džemata na području cijelog Rijaseta i odrede uvjeti pod kojima se može neko primiti u službu u džematu određene kategorije;

- da se formira jedna neovisna stručna komisija koja bi snimila rad svih profesora i odgojnog osoblja u obrazovnim ustanovama kroz određeni vremenski period i predložila eventualne kadrovske promjene pri čemu bi se neki profesori koji su umorni, deprimirani, zdravstveno i kondiciono nespremni za nastavno-naučni proces, prerasporedili na druga mjesta, a na njihova mjesta doveo mlađi, poletniji kadar.

m

**RADNA GRUPA: ODNOS
OBRAZOVNIH INSTITUCIJA U
OKVIRU OBRAZOVNOG SISTEMA IZ**

mr. Nedžad GRABUS:

Ja ću iskoristiti priliku da prekinem šutnju i pitati koliko otprilike košta godišnje školovanje đaka i studenata u medresama, na IPA-ma i FIN-u u BiH? Koja su sredstva potrebna da bi spomenute obrazovne institucije u sadašnjim okvirima funkcionirale? Naravno, radi se o troškovima potrebnim za funkcioniranje nastavnog procesa bez ulaganja u neke objekte i sl.?

Muhamed SALKIĆ:

Otprilike oko 6,5 miliona maraka.

mr. Ferid DAUTOVIĆ:

Molim vas, htio bih znati, budući da je IZ-a osnivač Prve bošnjačke gimnazije, zašto se ni u kojim varijantama, kada se govori o obrazovanju unutar IZ-e ne spominje PBG.

Muhamed SALKIĆ:

Ovdje danas govorimo o sistemu obrazovanja unutar IZ-e, i misli se samo na vjerski kadar.

mr. Ferid DAUTOVIĆ:

Ali očito je da IZ ne odgaja samo vjerski kadar, jer je IZ osnivač i PBG.

mr. Nedžad GRABUS:

Dopustite mi da u svojstvu člana Organizacij-skoga odbora ovoga kolokvija, kažem da smo donijeli odluku kada smo radili pripreme organizacijske, sadržinske i tehničke naravi za ovaj kolokvij da se govori o medresi tako da nije bilo potrebe uzimati u obzir i neke druge škole.

Muhamed SALKIĆ:

Osnivač PBG jeste IZ, ali samo formalno.

mr. Ferid DAUTOVIĆ:

Ja govorim o tome da smo možda već napravili iskorak, onda kad smo govorili šta dalje sa medresama. Možda je sa PBG napravljen iskorak. Mislim

da bi to i trebalo biti u okviru ovoga, ako imamo išta sa PBG. Ja ne razumijem zašto govorimo o nekim smjerovima, ako smo već napravili iskorak kad smo napravili PBG. To mi je nelogično. Želimo da od osam medresa napravimo nešto što bi imalo ove smjerove iz referata Nedžada Grabusa i Dževada Hodžića. Ja mislim da smo i prije tog prijedloga napravili iskorak kad smo osnovali PBG. I trebalo je kazati da smo to napravili i da dalje trebamo ići u tom smjeru sa medresama, da to modeliramo ili nešto drugo.

Muhamed SALKIĆ:

Fokusirajmo se na temu Islamsko obrazovanje unutar IZ.

mr. Ferid DAUTOVIĆ:

Molim Vas da li samo IZ-a može osnovati nešto sa predznakom islamska? Ili mogu i drugi?

Muhamed SALKIĆ:

Mi imamo svoje odluke ali to ne obavezuje državu. 1995. godine u Tuzli je donesen zaključak da IZ nije suglasna da iko u BiH osniva bilo šta pod nazivom islamski bez suglasja IZ-e. Međutim to obavezuje samo nas u IZ-i. Ne obavezuje državu. Ako država ima zakon o udruženju građana i propisuje kako se neko može organizirati i ako sudski organi prilikom registracije prihvate naziv islamski, oni donesu statut u kome kažu da su islamski centar ili nešto drugo i hoćemo da u njemu radimo humanitarne poslove ili nešto drugo, IZ-a se tome ne može suprotstaviti. A sada se koncentrirajmo na ovo pitanje.

Dženana ZLATAR:

Spominjanjem PBG osjetila sam se pozvanom kao učesnik skupa i zato što se PBG osjeća kao dio obrazovnog sistema IZ-e. U protivnom bi moje prisustvo bilo izlišno. Na tragu onoga o čemu smo govorili ne vidim potrebe da to bude tema nekog budućeg kolokvija. Mislim da se PBG nalazi u tom sistemu. Slažem se čak i da je iskorak, ne u finansijskom smislu, nego obrazovnom. Međutim, ja bih se osvrnula na nešto što me iznenadilo u ovom vašem izlaganju. Bilo je to da se pojavila neka tjeskoba prilikom pojave velikog broja institucija

unutar IZ-e. Začudilo me jer znam da konkurencija ideja može doprinijeti samo boljem profiliranju i boljem kvalitetu. Ja znam da je u tom smislu Vaše polazište bilo u smislu mogućnosti finansiranja. Onda se vraćam onom jučerašnjem pitanju, pa bih iznijela svoje mišljenje ovdje.

Trebamo urediti obrazovni sistem unutar IZ-e da bismo se odredili prema sistemu vani, odnosno da bi taj sistem unutra diktirao naše uvjete u sistemu, uvjetno rečeno, prema vani, i na taj način pronašli moduse za finansiranje.

Ako nas pitate na primjeru PBG, mi nismo finansirani od strane IZ-e, minimalnim sredstvima da, ali je to zanemarivo. Da bismo bili finansirani morali smo napraviti sistem i uklopiti se u sistem kantonalnog obrazovanja i postati budžetski korisnik. Mislim da će ovaj okrugli sto na neki način iznevjeriti svoju funkciju ako ne da parametre unutarnjeg sistema koji će morati da diktira bar djelimično finansiranje unutar državnog sistema obrazovanja. U protivnom, nijedna institucija čiji nije osnivač Kanton neće moći da bude budžetski korisnik. U tom smislu je potrebno uraditi negdje radikalne zahvate, negdje pomake da bi se došlo do dijela finansiranja na razini Kantona, odnosno države. Mislim da u tom smislu ne pratite dovoljno ono što se dešava, uvjetno rečeno, vani. Evo najbolji primjer toga je, a da se možda i ne zna, da je od iduće godine u svim gimnazijama zacrtano mjesto profesora kulture religije. Mene zaista zanima kako će FIN odgovoriti na to ili će se ponovo u gimnazije vratiti oni koji su izgubili posao kao profesori marksizma. I molila bih da mi objasnite zbog čega negativan odnos prema institucijama koje su se pojavile, prvenstveno IPA-ma, ako već idete za tim da zvanje muallima, imama, nećete nakon četverogodišnjeg školovanja, što je meni potpuno jasno.

Muhamed SALKIĆ:

Vaš zaključak je vjerovatno na osnovu referata koji je dao jedno iskreno stanje u IZ-i. Potpuno objektivno stanje u odnosu na nastanak medresa. Ovo nije tjeskoba nego izraz jednog realiteta, koji govori o tome da IZ-a u ratnim uvjetima, kada su nastajale ove škole, nije imala kapaciteta da dobaci do svih ovih područja, ni u kom smislu. Niti da to prati, niti da finansira, niti da organizira itd. Sistem koji mi imamo danas, koji mi prilično uvezujemo

na određen način. Imamo kontakte, zajedničke planove i programe. U vrijeme njihovog nastajanja bilo je kako je bilo. Slično je i sa PBG. Rijaset jeste osnivač, ali samo to. Ona se sama brine o svom finansiranju, sama je napravila program ulaska u budžet Kantona, a da je čekala na brigu IZ-e vjerovatno se ni bi razvila na ovom nivou. O tome je riječ u ovom referatu, kao i o potrebi da se taj sistem zbog naraslih potreba IZ-e i zbog kvaliteta kadra koji je potreban IZ-i, uz naglasak na islamskom smislu, ima najbolje kadrove.

A ovo što se tiče finansiranja, PBG ne dobiva ništa više od medresa, jer su i one već u tom sistemu. I to je sadašnje stanje. Nastojimo da ne bude privremeno. Jučer smo čuli primjer da učenici iz Slovenije koji idu u Zagrebačku medresu dobivaju po 300 KM, jer njihovi roditelji uplaćuju doprinose u Sloveniji, a dijete ide u Hrvatsku, jer te škole nema u Sloveniji. Država se kod nas nije pobrinula za to. Mi bismo se u tom smislu kao IZ morali nametnuti državi jer su to javne ustanove koje moraju ako ne u potpunosti biti finansirane a onda bar participiranim finansiranjem iz budžeta Kantona.

mr. Nedžad GRABUS:

U Sloveniji i Hrvatskoj su neke reforme u obrazovnom sistemu završene, kod nas nisu jer nikada nisu ni bile na javnoj raspravi. Ne može država izbaciti sve škole-medrese sa budžeta, ako se 1500 učenika školuje u tim školama, one moraju jednim dijelom biti finansirane iz državnog budžeta. Samo je pitanje modaliteta na koji će se način to odvijati. Ako je Katolički školski centar, koji je također privatna škola, na budžetu Kantona Sarajevo, zašto ne bi bila GH medresa, po kojoj je Sarajevo prepoznatljivo širom svijeta.

Hasan ČENGIĆ:

Očito je da ono što sada imamo jesu posljedice jednog stanja ratnog i poratnog koje je u mnogim stvarima bilo negativno, ali koje je imalo i neke aspekte koje možemo okvalificirati drugačije kada je u pitanju islamsko obrazovanje. Isto tako očito je da trenutno stanje pravno, administrativno pa i ovo financiranje, je isto tako posljedica prethodnih godina i prethodnih političkih odnosa, i da trebamo razgovarajući o ovome pokušati razumjeti i predvidjeti budućnost, te procijeniti šta bi se moglo

dogoditi kao promjena. Ovdje je jasno da je FIN na neki način nešto što se smatra institucijom koja djeluje i ordinira unutar IZ-e, a da su akademije nešto što je nastalo sticajem okolnosti i gdje IZ, bar zvanična IZ, nema kontrolu i ne smatra se nekim ko ima kontrolu nad tim. Na drugoj strani imamo PBG i medrese. Ferid-ef. je postavio pitanje sasvim logično i koje daje mogućnost za dalje razgovore, ne samo ovog časa nego i kada se ovaj čitav proces napravi. Očito je da se može tražiti varijanta rješavanja dileme. Rekli smo da medrese ovog časa imaju dvoznačan karakter. Jedan je educiranje stručnog kadra za potrebe IZ-e, a drugi je educiranje đaka za nastavak školovanja i rada u ukupnom društvu pa i u Zajednici. Sada se postavlja pitanje o kojem se nije razgovaralo, a to nije dobro, možda se može razmišljati na način da PBG jeste jedna od varijanti pripremanja kadra za studije i poslije, a da medresa to više nije. Jer sada imamo da i Gazijina medresa i PBG imaju vrlo sličan program, kada su u pitanju jezici, ima nekih razlika... ali to su objektivno govoreći škole koje imaju jedan generalni karakter gimnazijskog usmjerenja i kao takve školuju đake koji mogu nastaviti školovanje.

Da li je potrebno sada da i dalje nastavimo tim putem, da i medrese i PBG to rade ili je potrebno uraditi drugu varijantu. Da se napravi veći broj bošnjačkih gimnazija koje bi pokrile prostor, a da se medrese usmjere stručno. Ja ne insistiram na tome i uopće ne smatram da je ovo rješenje, ali očito se postavlja ovo pitanje koje je vrlo utemeljeno, pogotovo što smo mi sebi dopustili da razgovaramo o jednom aspektu medrese, a to je školovanje đaka za univerzitete, a da ni jednog časa nismo spomenuli gimnaziju, koja je zvanično to. Pitanje finansiranja je sljedeće: kada je u pitanju finansiranje - država i IZ - to je stanje stvari sada. Finansiranje je sada posljedica dosadašnje politike. Buduće finansiranje će biti posljedica sadašnje politike. Nema nikakve dileme da će sadašnje strukture vlasti nastojati ekskomunicirati ono što njima miriše na vjeru, jer imaju takav ideološki ambijent, nažalost, u priličnom broju slučajeva i na drugoj strani će, isto tako, nastojati da vjersko poučavanje prevedu u nešto drugo, što je evidentno da će se dogoditi već sljedeće godine. Sada se postavlja pitanje IZ-e. Šta je ona do sada radila i šta treba da radi ubuduće da bi jednostavno podučavala djecu i omladinu

islamu? To je sada pitanje ponovo, kako treba postaviti školske programe u medresi, akademijama i FIN-u da odgovore tome zadatku. Ono što je bitno, što je Muharem-ef. vrlo jasno rekao: čija kesa - toga vlast. Dakle, u ovom času je stanje takvo, tamo gdje IZ-a značajno finansira ona ima dojam da kontrolira stanje, tamo gdje to nije slučaj ona prihvata postojeće stanje samo da ne bi talasala. U tom smislu mislim da je jako važno da ovdje sada sjedimo ovako okupljeni i da probamo razumjeti realnosti sada i realnosti sutra. Država će sutra više nego danas imati sve više izazova od strane nevladinih organizacija. Danas se strukture u svijetu postavljaju tako da vlade država dijele utjecaj i moć sa nevladinim organizacijama. U samim UN postoji 6000 nevladinih organizacija registriranih i učlanjenih u UN, na način da u službenim dokumentima, na završnim sesijama za istim stolom sjede predstavnici vlada i nevladinih organizacija i pišu isti draft konačne rezolucije UN. To je ono što je sada i što sutra dolazi u BiH. Pošto je to tako to nama ne mora biti ni tako loše. To treba znati iskoristiti i znati se postaviti u tom prostoru. Ako se u ovom času obrazovne institucije koje su pod kontrolom IZ, i obrazovne institucije koje su na neki način autonomne u odnosu na nju, a rade na obrazovanju, na neki način osjećaju konkurencijom, sutra će doći do nove, potpuno nove konkurencije koja se uopće ne može zabraniti nikakvim zakonom već postojećim, a kamoli sutrašnjim zakonom. Upravo u srijedu sada ide nacrt zakona, vjerovatno već u januaru i sam zakon o izmjenama i dopunama zakona o humanitarnim organizacijama i fondacijama. Taj zakon je toliko liberalan da država više uopće ne odlučuje hoće li registrirati neku organizaciju ili neće. Uopće ne odlučuje jer je potrebno da se neka organizacija samo prijavi da je tu. To je stanje stvari i nemojte da više razmišljamo na socijalistički način, to je prošlo. Pošto će se to događati očito bi bilo dobro da se razmisli o sljedećem. IZ je službena institucija muslimana, Bošnjaka i ono sve ostalo kako je definirano Ustavom. Svako odlaženje od toga u cijelosti vodi nas u jednu vrstu razdvajanja i vodi nas u prostor koji je sve manje i manje definiran. Isto tako pokušaj IZ-e da u cijelosti centralizira i odlučivanje i upravljanje nije dobar i ne može izdržati realnost. Koje je rješenje? Rješenje je sljedeće: danas prostor BiH i ono što je definirano ustavom IZ-e BiH mora biti jedinstven.

Principi i pravila ponašanja moraju biti usvojeni jedinstveno a provođenje mora biti ostavljeno fleksibilnosti i primjeni u okolnostima u kojim funkcionira. Zato ja predlažem da idemo prema sljedećem zaključku: IZ mora preuzeti odgovornost za postojeće obrazovne institucije na prostoru BiH, ovdje prije svega mislim na IPA. One u cijelosti od programa do administracije i funkcioniranja moraju biti dio obrazovnog sistema IZ-e. To je interes svih, i nema nikoga čiji to nije interes. Ponavljam pod ona dva uvjeta, jedan je da nema centralizacije i drugi nema potpune autonomije koja pravi javašluk. Ovo prvo je neophodno i mora imati rok a on je najkasnije do kraja iduće godine, a ono drugo što je važno jest pitanje finansiranja jer nema nikog ko se bavi ovim poslom ko ne želi da dobije sredstva koja on ne mora zaraditi. Dakle, nemojmo nikad zatvarati nijedna vrata iz kojih mogu doći sredstva. Ali ovaj prvi princip da činimo jedinstven sistem podrazumijeva da će svako od nas probati boriti se za sredstva i PBG i medrese i FIN i IPA tamo gdje mogu, bilo to kroz budžet ili kroz određene projekte, kroz jednokratne donacije i da se time jača djelovanje. U isto vrijeme IZ-a mora razvijati mehanizam samofinansiranja od onog što nam je ostalo još od Poslanika, s.a.v.s., a to je vakuf, što je moguće i što je realno. Moramo početi razgovarati između sebe a to je ponovo pitanje planiranja, rukovođenja i modeliranja. Muhareme ef. mora imati jaču strukturu kojom rukovodi, apsolutno je potrebno u što kraćem roku osnovati jedan institut za islamska istraživanja koja bi uključila i pitanja metodologije, pedagogije, didaktike itd. i sve ono o čemu je govorio prof. Slatina, ali bi uključila i pitanja fikha, tefsira itd. u ovim suvremenim uvjetima. Kao što je potrebno da FIN, kome će sada IPA-e biti pridružene i koje će biti definirane pridružene članice, mora biti osnova za osnivanje islamskog univerziteta. Ja ne insistiram na pravnoj definiciji. Dok se to ne uspostavi treba rješavati probleme i potrebe, dakle dok ne uspostavimo nekoliko instituta, treba kroz jedan djelovati dalje. U tom dijelu je apsolutno potrebno donijeti rokove i nosioce. Rokovi - iduća školska godina, nosioci - zvanični organi IZ-e i rukovodstva uprave svih postojećih obrazovnih institucija. U tom smislu ovo društvo koje sjedi ovdje treba biti ojačano i treba da se dogovorimo da počnemo nakon ovog današnjeg sastanka nuditi

papire koji će davati konkretna rješenja, oko kojih će se praviti planovi i programi na jednoj strani a na drugoj strani, pravna regulativa. Treći aspekt je neophodan, a to je određena reorganizacija unutar funkcioniranja IZ-e. Barem u onom dijelu da definiramo šta je to džemat, hutba, Bajram i šta je to posao imama, muallima itd., u čemu naravno izuzetno važnu ulogu ima pitanje vjeronauke u školama, odnosno islamske pouke u mektebima. Bojim se da ćemo zakasnuti jer se promjene ovdje u društvu događaju sa strašnim pritiskom izvana i, naravno, željom određenih struktura unutra. Mi moramo odgovarati na ta pitanja. Zaključujem svi koji sjede ovdje imaju interes da se dogovore, da zajedno rješavaju problem. Ko god to ne prihvati danas sutra će osjetiti strašne udare konkurencije koja tek dolazi. Hvala!

Dr. Enes KARIĆ:

Ja sam ovaj svoj prijedlog testirao, i možda uđe u prijedloge koji će ići Rijasetu. To je da se u nedostatku ovih instituta, koje ćemo sigurno osnovati, specijalističkih, da se oforme klubovi pri FIN-u i IPA-ma, ali da oni nekom odlukom budu povezani na neki način sa Rijasetom, pokriveni njegovom odlukom. To je, recimo, klub arabista ili arapskog jezika u IZ-i od medresa do IPA i FIN-a. Zatim klub profesora tefsira, hadisa, akaida. Dakle, govorim o ovim temeljnim islamskim disciplinama. Da ti klubovi imaju svoje članstvo, administraciju, ne u strogom smislu, predsjednika od jednogodišnjeg mandata i da se oni sastaju makar na seminarima pod pokroviteljstvom Rijasetu bar jednom u šest mjeseci. Da govore o udžbenicima, kadru, da kritikuju stanje na način one jedne objektivne kritike, i da predlažu Rijasetu ili VPS poboljšanja.

Drugo što sam još htio predložiti da se malo vrši protok kadra. Mi sada imamo mogućnosti da profesori odu iz Sarajeva na IPA u Bihać, Zenicu da budu 15 dana i održe predavanja po programu, a obrnuto da taj profesor iz Bihaća dođe na FIN. To bi dobro bilo i sa medresama. Ne govorim to da ovo sada bude u smislu forme da bude to neki vaiz koji hoda samo na nekom višem nivou ili starijem nivou. Nego da se zaista malo napravi taj protok informacija i ta pozitivna promaha na način da bismo unaprijedili to. Ali ova razmjena kadra na predavanjima, da dođe nakon što se ovi klubovi

sastanu. Mislim da bi to bilo pozitivno i isti prijedlog se odnosi i na medrese i Bošnjačku gimnaziju.

mr. Muharem OMERDIĆ:

Spomenuto je ovdje uvođenje nekih novih službi za ostvarivanje onog o čemu razgovaramo. Moj prijedlog je, da se ne bi dešavalo, da se ljudi sudaraju, nego jačanje postojećih službi jer imaju neke službe kod nas koje rade skoro isti posao. Npr. služba dijaspore radi isto skoro što i VPS, jer oni mi uzmu imama i pošalju u Austriju jer je tamo atraktivnije raditi a ja i ne znam da taj čovjek radi gore i da više nije u svom džematu u BiH. Ili tri glavna imama sa jednog područja odu na hadž a da ja to i ne znam. Kada bi ti ljudi bili uvezani kroz jednu službu, ne bi se događali takvi feleri u toku rada. Ja smatram da ne treba ići na širenje u nove službe, nego ih treba ojačavati, dodajući im nove zadatke koji su srodni onom što one već rade. Konkretno, ono što je spomenuo Muhamed-ef. mi to radimo prema mogućnostima - onako kako možemo, s obzirom koliko nas je tamo i kakve su nam ovlasti. Treba ih jačati ne samo ljudima nego i ovlastima, jer mi sada ne možemo natjerati nekoga da primi mujezina ako smatramo da je njegov glas bolji od onoga drugoga, i da pravilnije uči. To znači, odgovarajućim ovlastima neke sektore u IZ-i jačati i kroz normativu onda će to drugačije biti.

Vahid FAZLOVIĆ:

Mislim da je jedno od važnijih pitanja kako uvrstiti dogovor sa državom oko finansiranja obrazovnih institucija. Dobro bi bilo da učinimo neke korake i da ne zakasnimo, jer je očito da se ova problematika ima na dnevnom redu na nivou kantona i o tome se vode rasprave. Ja bih predložio da se osmisli taj model na najvišem nivou (Rijaset IZ) i da se tom pitanju pokuša hitno prići. Ne vidim ko bi mogao bolje osmisliti taj problem od generalnog sekretara.

Drugo, nama tek predstoji analiza kvaliteta rada u obrazovnim institucijama u IZ-i. Mi imamo to što imamo, i tek nam predstoji jedan kritički prilaz, analiza rada u medresama, akademijama i FIN-u. To se ne može ostvariti ako se na nivou IZ-e ne uspostavi instanca i stave se pred nju konkretni rezultati na ovom planu. Ja nisam baš siguran da

je ovo baš sasvim opravdana konstatacija: Rijaset IZ-e i najviši organi ne drže u svojim rukama obrazovne institucije u IZ-i. Možda s ove strane, kada se govori upravo o potrebi neposrednog uvida u rad, koordiniranja rada itd. to stoji, međutim ja znam da ako je riječ o medresama, da su one u punoj ingerenciji svih službi IZ-e i nema tog zaključka, te odluke koja dođe na adresu jedne medrese, a da se ona opstruira ili odbije.

Mustafa SPAHIĆ:

Vahid-ef., to je stvar tvoje dobre volje a ne rezultat Rijasetu.

Muhamed SALKIĆ:

Predložena je komisija, mada ja ne mislim da je to sretno rješenje, instituti itd., ali nešto se mora pokrenuti, neko prijelazno rješenje da se krene s mrtve tačke, jer ovo je stanje takvo. Ako Rijaset ne drži u svojim rukama obrazovne institucije to mora već sutra uraditi.

Mustafa SPAHIĆ:

Ja imam konkretan prijedlog da trebamo krajnje kompetentan, krajnje stručan i autoritativan jedan jedinstveni upravni odbor za sve akademije. Može čak i medrese. Zašto akademije i medrese na jednom te istom predmetu nemaju isti udžbenik. Ja mislim da je veća razlika među akademijama negoli između Sjevernog i Južnog pola. Po kojim udžbenicima radite? Zajednica mora znati po kojim udžbenicima se radi.

Dr. Zuhdija ADILOVIĆ:

Nije tačno. To je, gospodine, vrlo provjerljivo. Dođi pa vidi. Mi imamo i razmjenu profesora na relaciji Bihać-Zenica-Sandžak.

Mustafa SPAHIĆ:

Ako jedan profesor to sve stigne, ja vam se stvarno divim. A pogotovu ako ima skriptu, udžbenike...

Dr. Zuhdija ADILOVIĆ:

I treba da se diviš. I imaju udžbenike.

Mustafa SPAHIĆ:

Odlično.

mr. Ferid DAUTOVIĆ:

Ja mislim da je nedostatak ovog kolokvija izostavljanje PBG iz ovog obrazovnog sistema. Predlažem da ono što je bilo jučer, možda je to trebalo jučer postići, a ne u okviru ove teme da se prihvati prijedlog grupe Ljevaković-Veladžić i da se ide sa medresama po principu gimnazija, a ja bih dodao po principu PBG u reformiranje naših medresa u vjerske gimnazije, gdje bismo lahko ekonomski omogućili opstanak - lakši ako idemo na budžetsko finansiranje.

Muhamed SALKIĆ:

Nije to tačno. Ne može. Mora biti medresa.

mr. Ferid DAUTOVIĆ:

Neka se zove i medresa ali neka bude princip gimnazija.

Muhamed SALKIĆ:

Nije bilo baš tako. Prijedlog je išao da se u III i IV razredu opredjeljuju. Da zaključimo. Ovdje imamo dva iskonstruirana prijedloga:

Jedan je da nužno u okvirima IZ-e jačamo sistem islamsko-obrazovnih institucija, da IZ-a preuzme definitivno odgovornost i kontrolu nad svim ustanovama i da to bude u periodu od jedne godine, do početka naredne školske godine.

Zatim imamo prijedlog (Karićev prijedlog) da se organiziraju klubovi pri FIN-u i akademijama i medresama sa određenim profilima za tefsir, hadis itd., da se ubrza protok kadra na relaciji FIN, IPA-e i medrese. Da se organiziraju stručni aktivni pri VPS preko Rijasetu.

mr. Muharem OMERDIĆ:

Pri medresama ima takvo nešto i sada imaju plan za četiri stručna aktiva sa direktnim zadatkom o izradi planova i programa iz svojih predmeta.

Podržana je ideja oko osnivanja instituta, koji treba da bude multidisciplinarni, a poslije iz njega da izrastu specijalizirani instituti.

mr. Nedžad GRABUS:

Da li je IZ-a odredila broj učenika i studenata koji će ove godine upisati medrese, FIN i IPA?

Muhamed SALKIĆ:

Određeno je.

mr. Nedžad GRABUS:

Ja predlažem da se reducira broj učenika i studenata kako ne bi proizvodili nešto što se ne može kontrolirati. Ako sada enormno velik broj učenika, za naše prilike, završava medrese, kvantitet devalvira samo zvanje za koje se obrazuju. Cifre su neumoljive. Pokušajmo zamisliti, ako se nastavi ovakav trend, koliko će svršenika medresa za deset godina čekati na zaposlenje. Mislim da bi, s obzirom na sve okolnosti koje imamo, kao odgovorni ljudi, trebali razmišljati o smanjivanju broja učenika u medresama.

Hasan ČENGIĆ:

Ja bih ovaj prijedlog preformulirao u sljedeće: da se prouči pitanje potreba IZ-e i mogućnosti u obrazovanju; da se prouči a ne da se skrati, jer ja osobno mislim da na ovom planu treba školovati ljude ali planirati potrebe IZ-e. Da se donese odluka da se prouče potrebe IZ-e za kadrom i mogućnosti obrazovnih institucija i srednjeg i visokog obrazovanja. Pa da vidimo gdje smo, je li to puno ili malo. Ja sam iznenađen podatkom koliko malo ljudi na FIN-u diplomira od tolikog broja studenata.

Dr. Jusuf RAMIĆ:

Hasane, nemaš uvida u stvari. Mi imamo studenata koji su završili ali nisu diplomirali. Oni odugovlače i otuda je taj broj tako mali. Ja ne znam iz kojih razloga.